

עֵדוּת

דַּע אֵת
אֵלֶיךָ אֵבֶד
וְעִבְדֵהוּ

פטרון מערכת דעהו:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
זו' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי' ע"ה

גליון קלו - פרשת מטות מסעי - שנת תשפ"ג

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

משנת החסידות

שיעורים בספר התניא פרק מ
שיעור פג - ב (פרשת ויצא תשס"א)

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

טוב סחרה מכל סחורה:

להתייחס לעבודת ה'
כעסק שחפצים
מאוד בהצלחתו

עמוד ה'

לאהבה וליראה את שמך: עבודת ה' דייקא ע"י מיזוג של אהבה ויראה

א. וארשתיך לי בצדק ובמשפט בחסד וברחמים: המיזוג של חסד וגבורה בכלל ישראל
חסד גבורה' עולה כמספר 'פרח' - שהם גורמים למצוות להיות 'פרחין לעילא' | השם הק' ע"ב הוא צירוף ע"ב תיבות ורי"ו אותיות - חסד וגבורה' | ג' הפסוקים 'יסע ויבא ויט' הם כנגד שלשת האבות הק', ולכן מצטרפים בסדר ישר הפוך וישר | שלושת הדיינים שבבית דין הם בבחינת חסד דין ורחמים | בשעת קרי"ס היו ישראל נתונים בדין, וניצולו ע"י מידת הרחמים של יעקב אבינו | 'ויבקעו המים' בזכות יעקב אבינו - 'י-בקע' | בכח השם ע"ב - שהוא מיזוג הדין והחסד - נבקע הים לבני ישראל | 'אהבה ויראה' הוטבעו בישראל בשעת קרי"ס שהיא עת 'לידתם'

ב. גוי אחד בארץ: מהות עם ישראל - שמגלים אחדות הבורא בתוך ריבוי הפרטים
רי"ו אותיות כמנין 'גבורה' - כי 'אות' הוא צמצום | ע"ב תיבות כמנין 'חסד', כי ההתחברות לתיבה' מורה למדת אהבה | תכלית בריאת שמים וארץ - גילוי אחדות הבורא בתוך כל הנבראים למיניהם בידו | ע"י ידיעת הכלל מאירים כל הפרטים בבהירות חדשה | ע"י הצטרפות הע"ב שמות יש משמעות חדשה לעצם האותיות | יצירת 'גוי אחד בארץ' בכח שם הק' ע"ב המאחד את הפרטים לאחד | רק בהיות שלום בישראל שייך שתשרה בהם השכינה, ותתגלה אחדות ה' בעולם

ג. לעבדו שכם אחד: בזמן עקבתא דמשיחא מתגלה ביותר סוד האחדות
שלימות גילוי אחדות השי"ת לעתיד לבוא בגמר התיקון | בימי האר"י התחילה 'עקבתא דמשיחא' שמאיר בה הארה קצת מן הגאולה | ולכן נתגלה אז שכל פרטי תורת הסוד הם בנין אחד שלם | לעומת זה יש גם התחדשות חכמות היצוניות בעת ההיא דייקא ע"י כוחות הקליפה המאחדים את כל העולם | ע"י שאנו מייחדים את ה' אחד', ניתן לנו היכולת לגלות אחדותו יתברך גם בארץ | סילוק 'יתמות' הדור הוא ע"י כח שמאחד אותם

א.

וארשתיך לי בצדק ובמשפט בחסד וברחמים: המיזוג של חסד וגבורה בכלל ישראל

השניה שבפסוק א', ואת האחת שלפני האחרונה בפסוק ב', ואת הראשונה שבפסוק ג', והוא השם השני יל"ו. וכן הלאה, בסדר ישר - הפוך - ישר.

וטעם סדר זה הוא, כי שלשת הפסוקים הללו הם כנגד שלשת האבות הק' אברהם יצחק ויעקב (ראה שם בווה"ק): פסוק ראשון 'יסע' הוא כנגד אברהם אבינו - שמידתו מדת החסד, ולכן בא הצירוף המאותיות שבפסוק זה 'כסדרן', כלומר שמתחילין מאות הראשון שבפסוק - ו', כדרך מידת החסד הנשפעת בדרך ישר מעילא לתתא. פסוק השני 'ויבא' הוא כנגד יצחק אבינו - מדת הגבורה, ולכן מצטרפים האותיות שבפסוק זה מתתא לעילא - כטבע הדין, שעניינו היפך ההשפעה וההתפשטות, והוא אות ה' מתיבת 'הלילה' שבסיום הפסוק.

הפסוק השלישי המכריע ביניהם 'ויט' הוא בבחינת יעקב אבינו - מידת הרחמים, שמשמעותו מיזוג והתחברות מידות הדין והחסד, כטעם שנאמר בו (בראשית כה, כז) 'ושב אוהלים' - אהלו של אברהם ואהלו של יצחק, ונרמז בתיבת 'רחמים', שצירופו 'רח' - העולה כמספר 'יצחק' (גבורה), 'מים' - שעניינם הזלת השפע והחסדים (חסד). אך מצד הכלל הידוע

ים סוף ובכוחו נבקע הים ועברו בני ישראל בתוכו ביבשה, כי הוא יוצא מג' הפסוקים 'יסע ויבא ויט' (שמות יד, יט-כא), שבכל אחד מהם יש ע"ב תיבות, ובצירוף אות אחת מכל פסוק הרי ע"ב שמות של ג' אותיות כל אחד. והשם הק' הלזו נבנה ג"כ ממיזוג החסד והגבורה יחד, שהרי ע"ב השמות היוצאים מפסוקים האלו הם כמנין 'חסד', וג' פעמים ע"ב אותיות שיש בכל הפסוקים יחד עולה רי"ו - כמנין 'גבורה', ובהצטרף ע"ב שמות מרי"ו אותיות - הרי זה מורה על התכלית 'חסד' וה'גבורה' והמתקת הדין בחסד.

ג' הפסוקים הם כנגד האבות הק' - מידות חסד, גבורה, ומידת הרחמים המכריע ביניהם

וביתר הרחבה, הנה סדר הצירוף הנ"ל של ג' אותיות מכל פסוק הוא, שלוקחים את הראשונה שבפסוק הראשון, ואת האחרונה שבפסוק השני, ואת הראשונה שבפסוק השלישי, והוא השם הראשון וה' (עיי"ש ברש"י). ואח"כ לוקחים את

הנה התניא האריך בפרק זה בענין תרין הגדפין, אהבה ויראה, שצריכות להתלוות לעבודת האדם לקונו, כי רק ע"י יש לתורה ומצוות את היכולת להיות 'פרחין לעילא' ולמיקם קדם ה' בספירות העליונות. ונבוא באר עניינם על דרך הרמז בעז"ה.

'חסד גבורה' עולה כמספר 'פרח' - העלאת רפ"ח ניצוצין ובתחילה נרמז בוה, כי 'חסד' ו'גבורה' - שהם השורש למידת אהבה ויראה, עולים כמספר 'פרח', לרמז שעל ידי מידות אלו 'פורחים' המצוות לעילא ונכללים באור האין סוף ב"ה. ונודע נמי בענין שבירת הכלים, שנשארו רפ"ח ניצוצין קדישין שהם במצב של מיתה, כנרמז בתיבת 'מרפחת' - אתון רפ"ח מת', וצריך להעלותם אל הקדושה, ובהם מרומו ג"כ ענין זה, כי ע"ב מהרפ"ח ניצוצות הק' מתעלים ע"י מידת האהבה - כמנין 'חסד', ואילו שאר הרי"ו ניצוצין מעלים ע"י עבודת ה'יראה'.

השם הק' ע"ב שנתגלה בקי"ס הוא צירוף 'חסד וגבורה' והנה נודע בענין שם ע"ב הק' הנזכר בוה"ק (ח"ב נא): ומובא ברש"י במס' סוכה (מה. ד"ה אני והו), שהוא נתגלה בעת קריעת

פטרון הגליון - תמוז

נתנדב לעילוי נשמת הרב החסיד
ר' אהרן ב"ר ישראל הכהן שפאנגעלעט ע"ה
נלב"ע כ"ה תמוז תשמ"ז לפ"ק

כשעמדו ישראל על הים והיו נתונים בדין, אם להינצל – בכח התגברות מידת החסד, או להאבד עם המצריים – מצד מידת הדין, אזי באה מידת הרחמים של יעקב אבינו והטה הכף לצד החסד, כטעם 'מטה כלפי חסד', וניצולו ישראל בזכותו של אותו זקן שדן אותם לכף זכות

~ בני ישראל נק- ראים בשם 'גוי אחד בארץ', כלומר שהתפקיד שלהם עלי אדמות הוא לגלות את סוד האחדות היוצא מן הארץ דייקא, וזהו כל עצמות מהותם. ועל כן כל התהוות העם הניבחר הלזו בשעת יציאתם ממצרים ועברם את הים - היה בכח השם הק' ע"ב, שבו מאיר סוד האחדות היוצא מצירופי הפרטים יחדיו כאמור, לומר לך שזהו כל טעם לידת ויצירת בני ישראל, כדי שיעבדו לגלות את אחדות הבורא היוצא מתוך ריבוי פרטי הנבראים

שצריכים תמיד לנטות כלפי צד החסד, וכדברי חז"ל (ר"ה ז'): על הפסוק (שמות לד, ו) 'ורב חסד - מטה כלפי חסד', לכן כתוב השלישי נוטה לכף זכות, והוא בבחינת התגברות החסדים והרחמים (ואכ"מ לבאר עומק החילוק בין מידת החסד לבין מידת הרחמים), ונחשב ג"כ בדרך ישר, ואותיותיו מצטרפים מעילא לתתא, ומתחילין באות 'ו' שבו"ט.

[וענין זה נרמז בלשון הפסוק עצמו, דכתיב 'ויט משה' - ענין הטיה כלפי חסד, וכן 'משה גימ' 'המכריע', כי גם משה רבינו הוא בבחי' תפארת המכריע בין הקצוות, והוא בדרגת יעקב אבינו המכריע בין האבות הק', וכמבואר בתקו"ז (תקנון יג, כט). שמשוה ויעקב הם בחד דרגא, אלא שמשוה מלגאו ויעקב מלבר].

בשעת קרי"ס היו ישראל נתונים בדין, וניצולו בזכות האבות הק'

וטעם שייכות האבות הק' ומידותיהם לענין בקיעת ים סוף, הוא ע"פ מה שאמרו חז"ל (מכילתא, הובא ברש"י שם פסוק יט) שהיו ישראל נתונים בדין באותה שעה אם להינצל אם להאבד עם מצרים, וכיון שהיו עומדים בדין - נצרכו לבית דין שידונו אותם ויכריעו לכף זכות, והבי"ד הלזו הוא זכות האבות הק' שהיתה הולכת עמהם, שכח זכותם עמד להם לבנים שיצאו זכאים בדין, ועי"כ נבקע להם הים.

שלושת הדיינים שבבית דין הם כנגד חסד דין ורחמים כי הנה כל בית דין של שלשה דיינים הם הצטרפות של שלושת המידות האלו, חסד, דין, ורחמים המכריע ביניהם לכף זכות, שע"ז נאמר (דברים טז, כ) 'צדק צדק תרדוף', ופירושו חז"ל (סנהדרין לב): 'הלך אחד בית דין יפה, וכוונתם לבית דין כזה השופטים את האדם לצד זכות, כטעם 'בצדק תשפטו עמיתך' (ויקרא יט, כו, ראה שבועות ל), שע"כ מתקיים הפסוק 'ושפטו העדה והציילו העדה' (ראה פסחים יב. ועוד) שממנו

למדים שצריכים תמיד לחפש ולבקש להפך בזכותו של הגידון כדי להציילו מכף חובה.

מידת הרחמים של יעקב אבינו הכריעה הדין לכף זכות

וכמו כן כאן כשעמדו ישראל על הים והיו נתונים בדין, אם להינצל - בכח התגברות מידת החסד, או להאבד עם המצריים - מצד מידת הדין, אזי באה מידת הרחמים של יעקב אבינו והטה הכף לצד החסד, כטעם 'מטה כלפי חסד', וניצולו ישראל בזכותו של אותו זקן שדן אותם לכף זכות.

וירא ישראל - ישראל סבא'

ועל ענין זה איתא במדרש בענין קרי"ס (בר"ר פצ"ב, ב עיי"ש) 'גמל הקב"ה רגליו של יעקב אבינו והעמידן על הים ואמר לו ראה ניסים שאני עושה לבניך, וה"ד (תהלים קיד, א) בצאת ישראל ממצרים - ישראל סבא', ועד"ז איתא נמי בזה"ק (ח"ב נג). עה"פ 'ירא ישראל את הים הגדולה', שזה קאי על 'ישראל סבא' - יעקב אבינו, שזכה בעצמו לראות כל הגבורות והנקמות שעשה הקב"ה למצרים. והדברים מבוארים היטב ע"פ האמור, כי אכן בזכותו של יעקב אבינו דוקא, שבכח מידתו הכריע המאונים לכף זכות, זכו ישראל שיבקע להם הים, ועברו בתוכו ביבשה.

'ויבקעו המים' בזכות יעקב אבינו - ז' בקע'

ואכן הפסוק האחרון 'ויט' שכנגד יעקב אבינו - הנוטה לצד הרחמים והחסד - מסתיים בתיבות 'ויבקעו המים', לומר לך שבכח הכתוב השלישי דייקא שהכריע בין שני הכתובים נבקע הים לבני ישראל. ונרמז הדבר בתיבת 'ויבקעו', ששורשו 'בקע' אתון 'יעקב', המרמז ל'ז' בקע', שבכח האות ז' - הרומז לקדושה העליונה, בחי' חכמה שבקדושה - בקע הקב"ה את מי הים, ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים.

ב.

גוי אחד בארץ: מהות עם ישראל - שמגלים אחדות הבורא בתוך ריבוי הפרטים

מורה על מדת האהבה וההתחברות זה לזה, ורצה לומר שבכח האהבה והתאחדות, כענין חיבור וצירוף השמות הק' של שם ע"ב, עברו בני ישראל את הים, וגם 'ידידים' ר"ל ב"פ 'יד' שהם יד ימין ויד שמאל שנכלל בימין בחי' אהבה].

תכלית בריאת שמים וארץ - גילוי אחדות הבורא בעולם

והנה לפי זה יבואר ביתר עומק שייכות השם ע"ב הק' - המורה על צירופי הדברים העומדים במצב של פירוד, ללידת העם ישראל - 'עם זו יצרתי לי'. כי הנה התכלית הנרצית מבריאת השמים והארץ, היא שתתגלה אחדות הבורא בכל העולמות, ושיראו עיני כל בשר איך שמכל הבריאה כולה ומכל הנמצא בה יוצאת רק מסקנא אחת בלבד: 'אנכי ה' אלקיך'. והיינו שיתחברו ויתאחדו כל פרטי הבריאה יחדיו, עד שכולם יחד יעידון גידון כולם כאחד על אחדותו יתברך השלימות והאמיתיות.

ע"י ידיעת הכלל אזי מאירים הפרטים באור חדש

ונצייר את הדברים בדרך משל לשבר את האוון. משל לאדם הלומד איזה מסכת בש"ס וכדומה, ורצונו עז לקנות את המסכתא בשלימות באופן הראוי. והנה הדרך הנכונה להצליח היא הדבר אצלו לקנין אמיתי, היא שמתחילה יעסוק בכל סוגיא וסוגיא שבמסכת באופן פרטי, וידע היטב כל פרט ופרט שבכל מקצוע שבה. ואח"כ כאשר כבר יודע בנפשו את כל פרטי המסכתא על אמיתותם, מעתה יעמיק היטב להבין את כלל עומק הדבר שנתבאר במסכת זו, ומהו תוכן הכוונה של ענין זה שבתורה וכדו', והיינו שע"י ידיעת והבנת כל

בכח השם ע"ב - שהוא מיזוג הדין והחסד - עברו בני ישראל את הים

ומעתה יבואר היטב שייכות ענין הצירוף והחיבור בין מידות החסד והגבורה, לשם הק' ע"ב המיוסד כנ"ל על ע"ב תיבות ור"ז אותיות. כי כאמור שלושה פסוקים אלו רומזים לדרגת שלושת הדיינים שדנו את ישראל בשעת קריעת ים סוף, שהם בבחינת החסד והגבורה והמכריע שביניהם, ואכן רק מכח ההצטרפות והמיזוג שביניהם - בחי' יעקב המאחד אותם ומכריע לכף זכות, זכו ישראל שיבקע לפניהם הים בכח השם הק' הנזכר. ואכן נרמז הצירוף הלזו בתיבת 'זיעבר' (שמות לד, ו) - אתון ע"ב ר"ז (תיקו"ז תיקון י, כה). לרמז שבכח הצטרפות השמות הק' הרומזים למידות החסד והגבורה עברו בני ישראל את הים סוף.

'אהבה ויראה' הוטבעו בעם ישראל בעת לידתם בשעת קרי"ס

וע"ד העבודה מתפרש הדבר, כי הנה בסדר הקומה של בנין כלל ישראל, נחשבת קריעת ים סוף כשעת לידת עם ישראל כנודע מדברי המדרש, והאריך בזה האר"י ז"ל, שבקיעת הים ומעבר בני ישראל בתוכו היה בבחינת הלידה הרוחנית הכללית שלהם, כי היא עת ראשית היותם לגוי, ואכהמ"ל. ועניינה הפנימי של 'לידה' זו היא, שאז בקי"ס הוטבעו בישראל מידותיהם של האבות הק', שהטביעו מידתם ומדרגתם בעבודת השי"ת בנפשות בנייהם, שיהיו להם מידות אלו - לעבוד את בוראם בדחילו ורחימו ומתוך כוונה לשמה - כמו טבע המוטבע באדם מרגע לידתו. ולכן נפעלה הלידה הזו והמעבר בים ע"כ כח האבות דוקא, שהם המרכבה למידות החסד והגבורה וההתכללות ביניהן, הנרמזים בשם ע"ב, ומכאן זה זכו לעבור את הים ולהיות להקב"ה לעם נחלה כיום הזה.

הפרטים שבכל סוגיא בפני עצמם מתחילה, לכל פרטיהם ועומקם, יוכל להבין לאשורו את כל המהלך והבנין הכללי של המסכתא, ומכאן זה יוכל לקשר את כל הסוגיות שבמסכת, ולהראות איך כולן מתאימות ומשלימות זו את זו, ולהסביר איך מכח הלכה אחת יוצא ובאכרח הענין השני, ואיך דברי אמורא פלוני נאמרים באמת בהכרח לפי שיטתו בהלכה אחרת וכו'. ומעתה יאירו לנגדו כל הפרטים שבכל סוגיא וסוגיא באור חדש, ויתבהרו אצלו כל היסודות והגדרים שבמסכתא זו בבחירות חדשה, כיון שכבר עמד על הדבר שכל הפרטים וההלכות שגשגו כאן אינם אלא התלבשות והשלמת הכלל, ונעשו כולם חלק מכלל גדול.

כל הנבראים אינם אלא אופנים שונים של גילוי אחדות השי"ת

והנה עד"כ כן הדבר באמת בבריאה כולה ובאלפי אלפים הנבראים שבה, שעם כל ריבויים האדיר מה שאין הפה יכול לדבר ולא הלב לשער, אין כולם אלא חלק מן הכלל הגדול של 'סוד האחדות' שבכל העולמות. והינם רק כהתלבשויות שונות ואספקלריות אחרות של אחדות הבורא, אך לאמיתת הדברים הכל הולך אל מקום אחד, וממילא כל פרטי הבריאה מתאימים אלו עם אלו, וכל אחד מהם מקושר עם השני. ובאשר מתגלה שכולם רק משלימים את גילוי אחדות ה', ובאמת אין שום פירוד ביניהם, אזי יש משמעות חדשה לכלל פרטי הבריאה, כי כולם מאירים באור נשגב של 'ה' אחד'. וזהו מין גילוי נפלא של 'אחדות פשוט' היוצא דוקא מתוך ריבוי הפרטים המתאחדים ומתקשרים לאחד, ולתכלית נשגבה זה ברא הקב"ה את כל העולמות.

וכמו כן ממש הוא ענין הע"ב שמות הקדושים שנתגלו בעת קריעת ים סוף, המיוסדים על ר"ו אותיות שהצטרפו לע"ב תיבות. כי הנה כאשר מצטרפות אותיות ונעשים תיבה, הרי משתנה מהות האותיות להיות דבר חדש לגמרי, כי כאשר האות עדיין עומדת בפני עצמה אינה נחשבת כחלק ממהות של 'תיבה', אלא היא בגדר אות בלבד. אך כאשר היא מצטרפת להיות חלק מכללות המילה, או נשתנה צורתה כליל ופנים חדשות באו לכאן, כי עכשיו היא חלק מכלל גדול וחשוב לאין ערוך, ונמצא שה'תיבה' מאירה את מהות ה'אות' באור חדש, כי עלתה מדרגת 'אות' למעלת 'תיבה'. ועד"ז כאשר הצטרפו כלל הע"ב שמות מפרטי האותיות, אזי נשתנה מהות האותיות הללו לגמרי להיות כשמות הקדושים של הבורא יתברך ויתעלה.

יצירת 'גוי אחד בארץ' בגילוי שם הק' ע"ב

והנה בני ישראל נקראים בשם 'גוי אחד בארץ' (שמואל ב ז, כג), כלומר שהתפקיד שלהם עלי אדמות הוא לגלות את סוד האחדות הנפלא הלוו היוצא מן הארץ דייקא, וזהו כל עצמות מהותם ומציאותם. ועל כן כל התהוות העם הנבחר הלוו בשעת יציאתם מצרים וקשרים את הים - היה בכח השם הק' ע"ב, שבו מאיר סוד האחדות היוצא מצירופי הפרטים יחדיו כאמור,

לומר לך שזהו כל טעם לידת ויצירת בני ישראל, כדי שיעבדו הם לגלות את אחדות הבורא היוצא מתוך ריבוי פרטי הנבראים הנמצאים בעולם הפירוד הזה, שכולם יתאחדו ויעידו על 'אנכי ה' אלקיך' המתלבש בתוכם, ושאני ה' בקרב בארץ' (ע"פ שמות ח, יח).

[וביתר עומק נאמר, שלא רק שכח החיבור המצרף את האותיות לתיבות - הנמשך ממידת האהבה והתאחדות - הוא ענין של גילוי אחדות ה' בעולם, אלא יותר מכך, גם עצם המיוזג וההתכללות בין הדין (אותיות) לבין החסד (תיבות) שבשם ע"ב, הוא התגלות נפלאה של אחדות הבורא, המאחד כל מיני הפכים ואין בו שום חילוק כלל בין כל המידות, כי הוא יתברך כולל הכל כאחד, וזהו מין גילוי נשגב של ה' אחד' שנתגלה בעת קריעת ים סוף בלידת כלל ישראל].

ההתאחדות בין י"ב השבטים שנראתה בשעת קריעת ים סוף

ואחדות זו שבין הפרטים, נראתה בחוש גם בעצם נס קריעת ים סוף. שהרי אמרו חז"ל (מכילתא בשלה פ"ד) שהים נבקע ל"ב גזרים כנגד ה"ב שבטים, כמ"ש (תהלים קלו, יג) 'לגזור ים סוף לגזרים', וכל שט עבר בתוך שביל בפני עצמו, אך בכל זאת היו יכולים לראות זה את זה, כי היו המחיצות שבין שבט לשבט זכים כזכוכית לבנה כדי שיראו השבטים אלו לאלו (ראה רבינו

ג.

לעבדו שכם אחד: בזמן עקבתא דמשיחא מתגלה ביותר סוד האחדות

יונה אבות פ"ה מ"ד). הרי שמצד אחד היתה התחלוקת לפרטים - י"ב השבטים, אך מצד שני היתה התחברות ביניהם, וכל זה מורה על סוד האחדות שבתוך הפרטים, שזהו עומק הגילוי שבשם ע"ב שעל ידו נבקע להם הים.

'גדול השלום' - כי רק ע"ז שייך שתתגלה אחדות ה'

ומהאי טעמא יש קפידא מיוחדת בענין האחדות בישראל והרחקת פירוד לבבות ח"ו, כמו שמצינו שהפליגו חז"ל מאד (ראה סוכה גג: ועוד) במעלת הבאת שלום בין אדם לחבירו, ואמרו (בר"ר פל"ח, ה; וראה ספרי פר' נשא באריכות) 'גדול השלום', והוא מעכב גדול בענין השראת השכינה, כי אין הקב"ה שורה במקום שיש מחלוקת ופירוד, וכדבריהם ז"ל שם 'הא למדת שגדול השלום ושנאה המחלוקת'.

ולהאמור עומק הטעם הוא, כי כל סוד השראת השכינה בישראל הוא מפני שהם מגלים את אחדות הבורא בעולם. ולכן דוקא כאשר יש שלום ואהבה ביניהם, אזי משמשים הם כמרכבה לגילוי סוד האחדות העליון, וזוהי שישרה הקב"ה שכינתו בתוכם. אך כשיש ביניהם מחלוקת ופירוד לבבות ח"ו, הרי זו סתירה הכי עצומה לכלל סוד האחדות, וממילא ישנו עיכוב בעד השראת השכינה בישראל. ועל זה אנו אומרים 'אתה אחד, ושםך אחד, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ' - שהכוונה, כאיש אחד בלב אחד.

נקודות:

כל סוד השראת השכינה בישראל הוא מפני שהם מגלים את אחדות הבורא בעולם. ולכן דוקא כאשר יש שלום ואהבה ביניהם, אזי משמשים הם כמרכבה לגילוי סוד האחדות העליון, וזוהי שישרה הקב"ה שכינתו בתוכם. אך כשיש ביניהם מחלוקת ופירוד לבבות ח"ו, הרי זו סתירה הכי עצומה לכלל סוד האחדות, וממילא ישנו עיכוב בעד השראת השכינה בישראל

שלימות גילוי אחדות ה' תהיה בימות המשיח

והנה כפי שנתבאר שעיקר כוונת הבריאה היתה בשביל גילוי נפלא זו של אחדות הש"ת היוצאת מתוך כל ריבוי פרטי הנבראים, וסוד אחדות זו תתגלה בשלימות בסוף יומיא בזמן התיקון השלם שבימות המשיח, לכן ככל שמתקרבים יותר לזמן המקווה ההוא, מתגלה בעולם יותר ענין זו של התחברות והתאחדות שבין כל הברואים.

כוחות הקליפה לאחד את כל העולם - בבחי' קליפה שקדמה לפרי

ודבר זה יכולים לראות ולהכיר מתוך העולם הזה וחכמת הגויים. [ואע"פ שהם משתלשלים מהקליפות והסט"א, אעפ"כ יש להקיש ממה שקורה שם לענייני הנהגת צד הקדושה, כי הכלל תמיד הוא שהקליפה קודמת לפרי, ורצונה תמיד לחקות את צד הקדושה, וממילא כל החכמות וההמצאות שממציאים צד הטומאה והקליפות הרי זה רק כהקדמה וככהנה אל ענין זה שבצד הקדושה שנתגלה לעתיד בשלימותו ולאמיתותו. כי הנה רואים שבזמנים האחרונים שמתקרבים לימות המשיח, המציאו כלים ומכשירים שיכולים לראות ולשמוע על ידם ברגע אחד מסוף העולם ועד סופו, ואדם אחד יכול לומר דבר בקצה העולם, ובאותו רגע ממש יכולים לשמעו - וגם להסתכל עליו - בארץ אחרת וכו', עד שלפעמים מתאחדים ריבוא ורבבות בני אדם ממדינות רחוקות סביב ענין אחד של שטות, והרי כל זה מורה על כח האחדות העצום המונח בבריאה ובכל הנבראים שבה - שכולם יכולים להתאחד כאחד ברגע אחד. וממנו יכולים להבין שכל זה הוא רק דמיון ומשל לסוד האחדות האמיתית והשלימה - אחדות הבורא - שתהפוך את כל ריבוי פרטי הברואים שיאירו כולם באור הו"ה, ויעידו כולם על אחדות ה' בעולם.

האר"י ז"ל גילה שכל ענייני הסוד הם בנין אחד שלם

ובאמת גם בצד הקדושה עצמה נראים הדברים כן. כי הנה כתבו המקובלים שכל הגילויים בחכמת הנסתר עד ימות ראוי ז"ל היו בגדר פרטים, כי כל ענין והשגה

שבקבלה היה כדבר בפני עצמו, ולא היה נראה בהם כל כך האחדות וחיבור הדברים. עד שבא האר"י ז"ל ודרש וגילה איך שכל ענייני הסוד הם בנין אחד שלם של פרצופים הפועלים זה עם זה וכו', והעמיד כל דבר על מכונו ומקומו, וביאר בפרוטרוט איך מתייחס כל ענין לחבירו וכדו', וחיבר את כל הפרטים שבחכמה נפלאה זו, עד שנתאחדו כולם להיות כדבר השלם.

בימי האר"י התחילה 'עקבתא דמשיחא' הקרובה לזמן הגאולה, ולכן עסק בגילוי סוד האחדות

והנה נודע מה שכתב האר"י ז"ל (שער הגלגולים הקדמה ג) שבימי התחילה התקופה של 'עקבתא דמשיחא'. וענין עקבתא דמשיחא היינו זמן בירור החלק האחרון - העקביים שבקומת ישראל השלימה - קודם זמן הגאולה. והעת היתה היא כבר קרובה לימות המשיח, וכבר יש בה איזו הארה קצת מזמן התיקון השלם, כדי לסייע לנו לעשות כראוי את הברורים והתיקונים האחרונים של זמן הגלות, ולקרב את הגאולה השלימה. וכיון שעיקר התיקון שבזמן העתיד ע"י הגאולה האחרון יהיה בענין גילוי אחדות שבתוך הפרטים כנ"ל, לכן בימי האר"י ז"ל שהתחילה התנוצצות של אורו של מלך המשיח, ומאירה כבר הארה מדרגת התיקון של אז, נתגלה ג"כ ענין האחדות והצירוף שבתוך פרטי וחלקי התורה - שהוא עיקר כח המכרז והמתקן את הבריאה, ולכן עסק הוא ז"ל בהסברת האחדות שבתוך ריבוי הפרטים.

התחדשות חכמות חיצוניות ג"כ בעת היא דייקא

[וכבר ביארנו באריכות במקומות אחרים כי אכן בזמן ההוא עצמו מצאו אדמת מדינת אמריקא - חלק העקביים של העולם, המושלת בכיפה בזמן עקבתא דמשיחא, ונעשה התפתחות גדולה לחכמות חיצוניות - שהוא הקליפה שקדמה לחכמה הפנימיות, חכמה שבקדושה, ועיקר התפתחותם והצלחתם הוא בענין הבאת ההתאחדות והחיבור בין הברואים כאמור. שכל זה הוא התחלה והכנה להתגלות הנפלאה של ימות המשיח ותיקון השלם].

ע"י שמייחדיים את ה' אחד' יכולים לגלות אחדותו יתברך בארץ

ועל התכלית הנשגבה הלוו של המשכת אחדות הבורא בעולם, איתא בגמ' (חגיגה ג) שדרש ר' אלעזר בן עזריה 'אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, שנאמר (דברים ו, ד) שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר (דה"א יז, כא) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'. כלומר שמכח שבני ישראל מייחדיים את שמו הגדול בעולם, ואומרים ה' אחד, גם הקב"ה לעומתם נותן להם כח ויכולת לפרסם את אחדות הבורא גם בארץ - בבחי' 'גוי אחד בארץ', שבכח כל איש מישראל לגלות אחדות ה' בכל פרטי הבריאה - בכלליות, וגם באופן פרטי בכוחות האדם עצמו, שתתגלה בכלם אחדותו יתברך הכוללים יחד.

סילוק יתמות הדור ע"י הכח המאחד אותם

ואיתא התם בגמ' (בב"ב) שהתבטא ר' יהושע על דרשות אלו של ר' רב"ע 'אין דור יתום שר' אלעזר בן עזריה שרוי בתוכו'. ועומק כוונתו יש לפרש ע"פ האמור, כי 'דור יתום' פירושו שאין בו מנהיג גדול שכל בני הדור מקבלים הימנו וסרים למשמעתו, וממילא אין מי שיאחד את הדור כאחד. אבל בדור כזה שר' אלעזר בן עזריה - שדרש ענין 'גוי אחד בארץ' - בתוכו, הרי אין הדור יתום, כיון שיש כח גדול המאחד אותם, וגורם להם שיקבלו עליהם עול מלכותו ברצון, להיות גוי אחד בארץ.

ואכן זהו תפקידו הנכון והראוי של מלך המשיח, ודבר זה הוא מן הסימנים שניתנו להכיר מי הוא (רמב"ם הל' מלכים פ"א, ד), ש'עמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות וכו' ויכופ כל ישראל לילך בה וכו' הרי זה בחזקת שהוא משיח וכו', ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד, שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד'.

ויהא רעוא שנוכה במהרה לביאת המשיח, שיסיר ויסלק את יתמות הדור הזה, שאין לנו לא מנהל ולא מנהיג, ואין קורא בשמך מתעורר להחזיק בך באמת, ועל ידו תתגלה מלכות שמים בכל העולם, ה' אחד ושמו אחד בב"א.

א.

ראשי המטות הם הנשיאים מנחלי ארץ ישראל

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' (ב, 2).

יש להבין למה דוקא את מצוה זו אמר משה רבינו לראשי המטות.

ונקדים מה שכתבו המפרשים (עי' רמב"ן) כי ראשי המטות האלו הם הנשיאים המפורשים בפרשת מסעי לגבי נחלת ארץ ישראל, כי הנשיאים הקודמים להם היו המרגלים שכבר מתו, וכעת נאמרה פרשת הנדרים והשבועות לפני הנשיאים שינחילו לבני ישראל את הארץ.

ולפי זה מובאר למה נאמרה אליהם פרשת הנדרים והשבועות, שכן על ירושת ארץ ישראל מדיש הכתוב בכמה מקומות שהיא הארץ אשר נשבע הקב"ה לאבותינו, כי רצה הקב"ה ליתנה לכלל ישראל על פי תוקף של שבועה דוקא [ואכהמל"ב]. ולכן צויה אותם משה על דבר הנדרים והשבועות, למען ידעו ויבינו את תוקף בה השבועה, ועל ידי זה ישיגו את ענין ירושת ארץ ישראל.

ויש לומר עוד בזה, על פי מה דאיתא בזה"ק (ח"ג קמ"ה) על חטא המרגלים, כי המרגלים היו נשיאי העדה ולכן דברו רע על ארץ ישראל, לפי שידעו שכאשר יכנסו בני ישראל אליה לא יהיו הם הנשיאים, עיי"ש. והיינו אשר אלו הנשיאים המפורשים בפרשת מסעי להנחיל לבני ישראל את הארץ, היו מיוחדים לכך מתחלה שהם יהיו הנשיאים בארץ ישראל, והמרגלים ידעו זאת. ואם כן נמצא כי אלו 'ראשי המטות' שדיבר אליהם משה רבינו את פרשת הנדרים, רגמו בעקיפין שנתגלו על ידם ממשלות של המרגלים, ואצל צדיקים נחשב דבר זה לאיזה חסרון.

ולפי שהמרגלים נמנו כדבורם הרע על ארץ ישראל, שהוא ענין של דיבור רע, וכפרט שהוא כנגד ארץ ישראל הניתנת בכת השבועה נ"ל, הרי שהוא פגם בענין הנדרים והשבועות התלווים בקדושת הדיבור. לכן היו צריכים ראשי המטות לדאוג לתיקון הדיבור, כדי לתקן את חטא המרגלים. ולכן נאמרה אליהם פרשת הנדרים והשבועות, שבה רואים את תוקף קדושת הדיבור של איש ישראל, ובה הביאו לעומת פגם המרגלים את תיקון הדיבור.

ב.

משה רבינו השיג את שער הנ' בעת הסתלקותו

נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך (לא, 2).

אי' באריה"ק (ספרי הליקוטין ואתחנן) כי משה רבינו בשעת פטירתו השיג את שער הנ' משערי הקדושה, ולכן נפטרו ונקבר בהר נבו (דברים לז א-ה) שהוא אותיות נ' ב', כי בו השיג משה רבינו את שער הנ', וזה הוא מה שאמר לו הקב"ה נקום נקמת בני ישראל וגו' אחר תיאסף אל עמך, כי נקמה הוא אותיות נ' קמה, להורות על הקמת שער הנ' שתהיה בשעת פטירתו מן העולם ע"י נקמה זו. וכן בספרי הקדומי (מספר כל האותיות מא' עד י') הוא בגי' נקמה, ובה נרמז למשה רבינו כי בנקמה זו יבא להשגת שער הנ'.

ג.

בני גד ובני ראובן התרחקו על ידי רכושם מארץ ישראל, כמו לוט שהתרחק מאברהם אבינו

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה (ב, א).

אמרו חז"ל (במדבר כג, 1) 'וכן אתה מוצא בבני גד ובני ראובן שהיו עשירים והיה להם מקנה גדול, וחבבו את ממונם וישבו להם חוץ מארץ ישראל, לפיכך גלו תחלה מכל השבטים, שנאמר (היי"א טו, 10) ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה,

ומי גרם להם, על שהפרישו עצמם מן אחיהם בשביל קנינם'. והיינו אשר בני גד ובני ראובן לא לקחו חלק בארץ ישראל מפני ממונם, והפרישו עצמם מן אחיהם בשביל קנינם' ולכן גלו בראש גולים.

ויש לומר כי לכן נודמן להם להתיישב בארץ סיוון ועוג דוקא, אשר שם טהרו עמון ומואב (גטין לה, 1) דהיינו שהם היו החלק מארצות עמון ומואב שיכולים היו בני ישראל לרשת. והרי עמון ומואב הם מזרע לוט, אשר הוא היה הולך יחד עם אברהם אבינו במסעיו לארץ ישראל, והיה יכול להצטרף עמו ולזכות להתעלות יחדיו. אבל מאחר שחזרו ממזרים ונתעשר והיו לו צאן ובקר ואוהלים, נאמר (בראשית יז, 1) 'כי היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו', אשר מחמת ה'מקנה רב' שהיה לו, לא היה יכול לשבת יחד עם אברהם אבינו, עד שאמר לו (שם, 10) היפרד נא מעלי. הרי כי על ידי ממונו הרב בא לידי התרחקות מאברהם אבינו, ועל ידי זה הגיע לסדרם ונתגלגלו הדברים עד שיצאו ממנו עמון ומואב השכנים הרעים (סנהדרין 107) העומדים מחוץ לארץ ישראל. ולכן כאשר באו בני גד ובני ראובן להתרחק מארץ ישראל מחמת ממונם, עשה הקב"ה שיגיעו דוקא לארצות עמון ומואב, שהם שייכים להתרחקות מחמת הממון. ובעומק הענין, הנה בני גד ובני ראובן ודאי עשו זאת בכוונה לשם שמים, כדי להעלות ולתקן את הממון השייך להוץ לארץ. ולכן הביאם הקב"ה לארצות סיוון ועוג, כדי שיבררו את הניצוה"ק של עמון ומואב, ויתקנו את התרחקותו של לוט מאברהם אבינו. וגם לקרב הניצוץ של משיח הגנוז בעמון ומואב.

והנה כאשר נתרחק לוט ואמר לו אברהם אבינו 'היפרד נא מעלי', הוסיף ואמר לו 'אם השמאל ואימינה ואם הימין ואשמאילה' ופי' רש"י שלא יתרחק ממנו והוא יעמוד לו למגן ולעזר, ואכן לסוף דבר הוצרך לו כמאשר נשבה לוט והוריק אברהם אבינו את חניכו להצילו. וכך גם כנגד זה אמר משה רבינו לבני גד ובני ראובן שיעמדו ליתן השבטים לירש את ארץ ישראל, ועל ידי זה לא ינתנתו ויתרחקו לגמרי מארץ ישראל ומשאר השבטים. ויש הבדל גדול בין הנאמר אצל לוט, לבין הנאמר לבני גד ובני ראובן. כי כאשר התרחק לוט, הרי לא רצה להיות קרוב לאברהם אבינו, ולכן הוצרך אברהם אבינו להבטיחו כי הוא מצידו ימשיך להיות קרוב אליו, והוא יהיה לו למגן ולעזר. אבל בני גד ובני ראובן שהתרחקו מארץ ישראל, אבל לא כדי להתרחק מכלל ישראל ח"ו, צויה עליהם משה רבינו כי הם יהיו אלו שיעמדו למגן ולעזר לבני ישראל.

ד.

דרכו של משה רבינו בהשגת אורות מבוררות דוקא

ויגשו אליו ויאמרו גדרת צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו (לב, טז).

פי' רש"י: 'חסים היו על ממונם יותר מביניהם ובנותיהם, שהקדימו מקניהם לטפם. אמר להם משה: לא כן, עשו העיקר עיקר והטפל טפל, בנו לכם תחלה ערים לטפכם ואחר כך גדרות לצאנכם'. ויש להבין למה אכן באו בני גד ובני ראובן להקדים את ממונם לפני בניהם ובנותיהם, ומה שהקפיד משה רבינו כל כך על זה.

ונקדים לבאר את ענין ירושת ארץ סיוון ועוג, שהוא על פי מה שאמרו חז"ל (גטין לה, 1) עמון ומואב טהרו בסיוון, שנכללו בארצות סיוון ועוג חלקים מעמון ומואב. והנה ארצות עמון ומואב אדום הם היקני קניזי וקדמוני' שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו (בראשית טו, 10), שהם יהיו השלמת ירושת ארץ ישראל לעתיד לבא. ומבואר באריה"ק (ליקו"ת ק"ז) כי מדרגת ירושת ארץ ישראל שכבר ירשו מן הז' עממין היא כנגד ז' המדות מחסד עד מלכות, שבהם כבר זכינו לירושה והשגה. אבל אדום עמון ומואב הם כנגד ג' הספירות העליונות תת, חכמה ובינה, שבהם לא זכינו להשגה וירושה שלימה עד

לעתיד לבא. ובה מבואר למה ביקשו בני גד ובני ראובן לקבל ירושה באותן הארצות, כי רצו לקבל נגיעה בירושת ארץ ישראל לעתיד לבא, אשר היא ארץ ישראל במדרגה נעלית הרבה יותר ממה שזכינו כבר.

אכן משה רבינו לא הסכים עמם, והקפיד על בקשתם. כי עניינו של משה רבינו הוא כענין מה שהעיד הקב"ה על נבואתו, שהיא כרוהה באספקלריא המאירה 'ומראה ולא בחידות' (במדבר יב, 1), ונתבאר באריכות במקו"א כי לא שיבחה אותו הכתוב כמה שהשיג יותר משאר נביאים בהשגות נעלות בעולמות העליונים יותר או בעתידות החוקות יותר, אלא דוקא כמה שהייתה השגתו כרוהה יותר ממולם. כי אכן זה הוא ענינו של משה רבינו אשר הוא קיבל את התורה מסיני ומסרה לנו, כי היתה עבודתו וכל השגותיו כענין התורה הק' בעצמה, שהיא השגות מבוררות ובהירות. ולכן כאשר באו בני גד ובני ראובן לבקש נחלה מעבר הירדן, בבחי' נעלות של ארץ ישראל שלא זכינו לה עדיין, הקפיד עליהם משה רבינו, כי רצה שיתעסקו אך ורק בקדושות מבוררות שאפשר להשיגם באופן שלם ומבורר, אפילו אם מפני זה לא ישיגו קדושה נעלית כל כך.

ובזה יתבאר גם מה שהיה הדין ודברים ביניהם, אם להקדים את הממון על פני הצאצאים או להיפך. כי הנה ממונו של אדם מעמידו על רגליו (פסחים קט, 1), והוא לפי שיש ניצוה"ק גדולים המתעלים ומתקרבים אל האדם על ידי ממונו. וידוע מדברי הרה"ק בעל התניא ז"ע בכ"מ כי הניצוה"ק שיש בממונו של אדם ובמזונותיו הם מבחי' הנעלית יותר מן האדם עצמו, ולכן על ידיהם באה פרנסתו וחיותו של האדם, כי הם מבחי' 'אורות דתוהו' הנעלים מן 'האורות דתיקון' שהם בחי' האדם, עיי"ש. אמנם ניצוה"ק אלו שיש בממונו של אדם הם אכן נעלים מאד, אבל אינם מבוררים בשלימות עדיין, ולכן אין הם חלק מקומת האדם בעצמו, אלא רק רכושו וקניינו. אבל צאצאיו של אדם, הם ניצוה"ק מבוררים שנתכללו בו, ולכן נהיו בניו ובנותיו, שהם בחי' אדם שנתברר על ידו. ונמצא כי החילוק בין צאצאיו של אדם לבין ממונו, הוא ההבדל בין אורות נעלים בלתי מבוררים לאורות מבוררים. ולכן באו בני גד ובני ראובן לשיטתם להקדים את ממונם לבניהם ובנותיהם, כי הם העדיפו לעסוק באורות נעלים, ואפילו אם אינם מבוררים עדיין כל צרכם. ומשה רבינו לא הסכים עמם, ואמר להם לעשות את העיקר עיקר מן האורות המבוררים, ורק אחר כך יוכלו לעסוק בהמשכת האורות הנעלים יותר.

ה.

הגבול צפון מזרח הוא כנגד ימי הפורים

והתאיתם לכם לגבול קדמה מחצר עינן שפמה (ה, 1). חצר עינן הוא קצה גבול צפון, ומשם פנו לגבול המזרח המתחיל בשפם.

והנה ארבע רוחות העולם מכוונות לארבע תקופות השנה, כי כש השמשש זורחת בכל יום ממזרח וסובבת לדרום ושוקעת במערב, ואילו כרוח צפונית אינה נראית. כך הם תקופות השנה, אשר בתקופת ניסן מתחיל היום להתגדל והוא כנגד מזרח השמש, ובתקופת תמוז יש ימים ארוכים כנגד צד דרום שבה נמצאת השמש ברומה של עולם, ובתקופת תשרי חוזרים הימים להתקטן כנגד שקיעת החמה במערב, ותקופת טבת היא בעלת לילות ארוכים כענין רוח צפונית שהוא צפון ונסתר בה.

ונמצא כי קצה גבול צפון והתחלת גבול המזרח, הוא כנגד תקופת השנה שבין תקופת טבת לתקופת ניסן. ובאותם הימים חלים ימי הפורים, אשר בהם עוסקים במחית עמלק. ולכן נרמז כאן 'עמלק' בראשי התיבות לגבול קדמה מחצר עינן, להורות על מחית עמלק באלו הימים. וזה גם נרמז בשמות הרוחות עצמן, שהרי קרן צפונית מזרחית נחשבת חצי צפון וחצי מזרח, והנה חצי ממנין 'צפון' (ק"ה) עם חצי ממנין 'מזרח' (ק"ז) הוא בני' 'עמלק'.

טוב סחרה מכל

סחורה:

להתייחס לעבודת

ה' כעסק

שחפצים מאוד

בהצלחתו

א. איש מהיר במלאכתו: הזהירות שלא להתרשל בעבודת ה'

בעולם הזה אין אפשרות להיות מוזנח ומתרשל | איזה פנים יש לבן אדם מוזנח | היסוד הראשון: עבודת ה' אינה ענין של הרגל - עבודת ה' אינה חשובה פחות מעבודה בבית עסק | היסוד השני: תקבע שהעסק יתנהל בחשבון טוב ומדוקדק

ב. מלאכת עבודת הקודש: עבודת ה' מחייבת עבודה לא פחות מ'ביזנעס'

לאנשי עסקים יש 'שני דינים' שני הנהגות נפרדות | כשהם מחלקים צדקה לעניים הם טובי לב ורחמנים | לעומת זאת כשהם עוסקים במסחר הם תקיפים וקשוחים | הוא מפחד לגשת לעסקים עם רגשות הלב | גם בעבודת ה' אסור להתנהל עם רגשות כדי לפטור את עצמו בתירוצים

ג. עולת תמיד: תרומם תמיד את ההשגות ואת המטרה ותתעלה יותר

חשבון הנפש פשוט האם הוא מתנהג כשורה - כמו תפקידו של 'מנהל' העסק | חשבון הנפש עמוק יותר לחפש האיך אפשר להתעלות יותר ויותר - כמו תפקידו של 'בעל הבית' של העסק | עבור חשבון הנפש הפשוט אין צורך ב'דרישה' - כי השולחן ערוך כבר כתב הכל בפירושו ובבירור | עבור חשבון הנפש השני יש צורך ב'דרישה' - זה לא ברור ואף אחד אינו דומה בזה להבירו | ההשגות העליונות של כל אחד ושל כל זמן חלוקים ושונים זה מזה

א.

איש מהיר במלאכתו: הזהירות שלא להתרשל בעבודת ה'

קח אחריות על חייו

רבינו המסילת ישרים כאן בפרק ג' קובע כלל גדול: אדם חייב לחיות את חייו עם חשבון! החיים צריכים להתנהל באופן כזה שהוא ירגיש: העולם אינו הפקר! הוא ממשיך את החיים לבית עסק שיש בו צורך תמידי לפקח על החשבונות באופן מדוקדק. אדם שחי את חייו בצורה כזאת, הוא 'בעל אחריות' שכל מה שהוא עושה - נעשה באופן אחראי.

כלל גדול: עבודת ה' אינה חשובה פחות מעבודה בבית עסק

ננסה להרחיב מעט ולבאר את הענין. מפני שהמשל לבית עסק, הוא 'כלל' רחב מאוד שיש בו הרבה ענפים, ויש הרבה מה להתבונן בכלליות ובפרטיות, בפרטים המתאימים מאוד ל'נמשל' שהוא עבודת ה'.

הנה הכלל של המשל הוא: שעבודת ה' בוודאי אינה פחותה מהעבודה בבית עסק או בית מסחר שאדם הקים ומנהל אותו מתוך רצון גדול שהעסק יצליח, ומתוך שאיפה גדולה

שהעסק יכניס רווחים גדולים. ועל דרך זה ממש צריך להתנהל בעבודת ה', שתהיה העבודה חשובה ונחוצה מאוד בעיניו, באופן שישקיע בעבודה זו את כל כוחותיו, ורק באופן זה מובטח הוא שיצליח ויגיע להשגות גדולות ונפלאות.

לעסק נדרשת השגחה מדוקדקת וביקורת מחמירה

ובענין זה מדגיש רבינו המסילת ישרים במיוחד את הנושא של עריכת חשבון. אדם שיש לו חנות

אך אינו מפקח על החשבונות באופן תמידי, אלא מניח לעסק 'לרוץ' מעצמו, והוא מנהל את העסק בלא עריכת חשבון ובלא השגחה וביקורת תמידית - לא יתכן שיצליח ובמשך הזמן עלול הוא להפסיד את כל נכסיו ולהגיע למצב של 'פשיטת רגל' ה'.

בכל עסק קיימים אין ספור פרטים שיש צורך לעקוב אחריהם בתמידות; צריך לבדוק את ספרי החשבונות, לבדוק את ה'הוצאות' מול ה'הכנסות', צריך לראות האם מרוויח כפי המצופה. כמו"כ צריך להשגיח על העובדים והפועלים, האם אכן עושים הם את עבודתם נאמנה, האם הם ממלאים את תפקידם בחריצות או שהם עצלנים. כמו כן צריך לפקוח עין אם אינם מרמים וגונבים מקופת העסק. צריך לוודא שיש מספיק סחורה ולהזמין סחורה חדשה בעת הצורך, צריך לברר היטב איזה סחורה כדאי להזמין, איזה סחורה נמכרת יותר טוב ואיזה פחות. בעונה זו כנראה סחורה פלונית נמכרת טוב יותר, ובעונה זו כנראה יהיה יותר הצלחה במכירת סחורה אחרת. כמו"כ צריך להשקיע בחיצוניותה של החנות כדי שתהיה

נקודות:

גם עבודת ה' מורכבת מהרבה פרטים ופרטי פרטים עד אין מספר; וכפי שמתבאר בספרי מוסר וחסידות שמסבירים ומבארים כל ענין בפרטות. וצריך להיות משגיח שעורך חשבון לדעת האם בית העסק מתנהל כראוי, האם העסק מצליח או לא. אדם שחי את חייו באופן של הזנחה והתרשלות, אזי אין שום אפשרות שיצליח בעבודתו

נאה ונקיה ויהיה נעים להיכנס לחנות. כמו כן העובדים צריכים להיות בעלי סבר פנים יפות ובעלי סבלנות, כדי שהלקוחות ירגישו שיש להם שירות טוב. וברור שלצורך כל הדברים האלה, חייב בעל העסק או מנהל העבודה לישא על עצמו את העול, ולחשוב ולהתבונן בכל פרט ופרט ולסדר אותו כראוי, כדי שהכל יתנהל על הצד היותר טוב.

אפילו גופו של אדם דורש אחריות

והאמת היא, שהדברים הללו נכונים לא רק כלפי בית עסק, אלא כל אדם חייב לעמוד על המשמר ולהשגיח על עצמו. אדם צריך להיות נקי ומסודר, הוא צריך להיות לבוש בצורה נאה ומסודרת, וכך קיימים הרבה פרטים שהאדם צריך לחשוב ולהתבונן עליהם. אדם שאינו משגיח על עצמו - הוא בן אדם מוזנח ומתרשל, כגון אדם שאוכל מאכלים שאינם בריאים או באופן שמזיק לבריאות, או שאינו ישן באופן מסודר, וכמו"כ בכלליות אם אינו משגיח על בריאות גופו, אדם כזה עלול ליפול לידי חולי ל"ע. וסיבת הדבר היא,

מפני שבעולם הזה אין מציאות כזאת שאדם יזניח את עצמו! זוהי המציאות של הבריאה! השי"ת ברא את העולם הזה באופן כזה שבכל ענין - צריך האדם לעמוד ולישא עול באחריות! ואם יתרשל ולא ישמור על עצמו - הוא עלול להתמוטט וליפול.

כל הדברים האלה הם משלים לעבודת ה'. גם עבודת ה' מורכבת מהרבה פרטים ופרטי פרטים עד אין מספר; וכפי שמתבאר בספרי מוסר וחסידות שמסבירים ומבארים כל ענין בפרטות ובטוב

פרק ג'

והנני רואה צרף לאדם, שיתנהל מדוקדק וישקל דרכיו דבר יום ביומו, פסוקים הגדולים אשר יפלו תמיד כל עסקיהם למען לא יתקלקלו, ויקבע עתים וישעות לזה, שלא יתנהל משקלו עראי אלא בקביעות גדולה, פי רב התולדה הוא. וחקמינו זכרונם לברכה הורונו בפרוש צרף תהשפון תנה, והוא מה שאמרנו זכרונם לברכה (בבא בתרא עה:), "על בן יאמר המושלים באו ונחשב השפוננו של עולם, הפסד מצוה פגנד שגרה וישר עברה פגנד הפסדה" וכו'.

היהדות של 'מצות אנשים מלומדה' יכולה במצב הטוב ביותר להביא לידי כך שהאדם ישאר 'לעמוד' באותה דרגה – ולא ליפול ממדרגתו להיות גרוע יותר. אבל בודאי שאי אפשר שמתוך עבודה של 'מלומדה' הוא יתחזק בעבודת ה' ויתעלה תמיד יותר ויותר

~

ולכן היסוד הראשון שהעובד ה' צריך לדעת הוא: אתה איש עסקים! יש כאן 'עסק' גדול, ואתה הבעלים של העסק הזה שנקרא בשם 'עבודת ה', זהו בית עסק גדול מאוד שיש בו אפשרות להרוויח רווחים עצומים! תיכנס לעסק הזה! זהו הדבר הראשון. אחרי שאתה כבר בעסק, כעת המשל של רבינו בעל מסילת ישרים מחייב: שכדי שהעסק אכן יכניס רווחים עליך להיות בעל עסק כזה שמתמסר לגמרי לעסק ועומד על המשמר על כל פרט ופרט

טעם ודעת. וצריך להיות משגיח שערך חשבון לדעת האם בית העסק מתנהל כראוי, האם העסק מצליח או לא. אדם שחי את חייו באופן של הונחה והתרשלות, ואינו עורך בתמיידיות חשבון על העבודה ה' שלו, איז אין שום אפשרות שיצליח בעבודתו.

אצל רוב בני אדם עבודת ה' אינה חשובה כמו עסקים

המצויאות לצערנו עגומה מאוד, כי אצל רוב בני אדם המשל אינו מחייב... מפני שהם מעולם לא נכנסו לעסקים... עבודת ה' אינה אצלם דבר חשוב, מצידם עבודת ה' אינה 'עסק' וגם לא 'מסחר' - זה אצלם לא יותר מאשר 'הרגל'. בכל יום ויום הוא קם בבוקר משנתו, הוא הולך לביהמ"ד להתפלל, הוא לומד תורה בכל יום, וגם עושה הרבה מעשי חסד וכו', אך כל הדברים האלה שהוא עושה בעבודת ה' אינם אלא מכח מה שחינכוהו בילדותו והורגל בכך, ועל אופן זה של עבודה נאמר בפסוק (ישעי' כט, יד) "וְהָיָה יְרֵאָתָם אֶתִי מִצְּוֹת אֲנָשִׁים מִלְמֶדָה". ונמצא שהוא מעולם לא עשה שום 'צעד' בעבודת ה', ומעולם לא ניסה ללכת בדרך ה' בכוחותיו שלו. אך האמת היא שזו חובתו של כל אדם מישראל לעשות את ה'צעד' הזה - ובעיקר צריך לעשות זאת בשנות הבחרות -

שזו חובתו של בחור להיכנס אל תוך העולם של עבודת ה'!

אם היהדות אינה יותר מאשר הרגל - אי אפשר להתעלות

'בעלי המוסר' היו רגילים לומר: אדם יכול לחיות שנים ארוכות, ממש 'שנות מתושלח', אך גם כאשר כבר יהיה בן תשע מאות ושישים שנה הוא עדיין יהיה ממש כפי שהיה בעת שנעשה 'בר מצוה'! הוא לא התעלה כלל ולא השתנה במאומה! מפני שאם אדם אינו מעורר את עצמו לעבודת ה', אזי כל מהלך חייו הוא מהלך של 'עמידה' - ולא של 'הליכה'.

היהדות של 'מצות אנשים מלומדה' יכולה במצב הטוב ביותר להביא לידי כך שהאדם ישאר 'לעמוד' באותה דרגה - ולא ליפול ממדרגתו להיות גרוע יותר. (וזאת בתנאי שהוא נמצא בסביבה טובה של חברים טובים שאינם משפיעים עליו לרעה), אבל בודאי שאי אפשר שמתוך עבודה של 'מלומדה' הוא יתחזק בעבודת ה' ויתעלה תמיד יותר ויותר. וההסבר לכך הוא פשוט: בעולם הזה קיים יצר הרע הבורע בקרב האדם תמיד, לא ינוח ולא ישקוט, והוא מושך את האדם תמיד כלפי מטה להביאו אל תאוות העולם השפל ואל הבליה, וכדי שאדם יוכל לעמוד כנגדו, הוא חייב

ב.

מלאכת עבודת הקודש: עבודת ה' מחייבת עבודה לא פחות מ'ביזנעס'

ואסור להיות בטלן בעבודת ה'! אסור לקחת שום פרט בקלות, מפני שבעסקים אסור לוותר על כלום. למשל, בחור שיש לו זמן שבו הוא צריך לקום בבוקר לעבודת ה', הוא צריך להיות עקשן בזה. הוא אינו יכול למחול לעצמו ולומר: "זה לא יהיה נורא כל כך אם אני אוותר לעצמי שעה אחת! היום יש לי תירוץ טוב למה לקום מאוחר, אני מרחם על גופי המסוכן, הוא עייף כל כך!". זה לא הולך כן! ביזנעס זה ביזנעס! מה זאת אומרת? וכי היום תפתח את החנות באיחור שעה? האם גם בעסקים היית מתרץ כאלה תירוצים? וכי איש עסקים כאשר הוא עייף הוא גם יאמר: היום אני רוצה לישון קצת יותר, ואפתח את החנות בשעה אחת עשרה במקום בשעה תשע בבוקר? זה לא הולך כן! הלקוחות יבואו ויתקשרו אליו: היכן אתה? אני עומד כאן בדלת! ואם הוא כן יתנהל במהלך עצל כזה, לא יקח זמן רב עד שהחנות תסגר והוא יגיע לידי פשיטת רגל ח"ו. כי היום הוא יפתח את החנות בשעה עשר וחצי, מחר יש לו חתונה ולכן הוא יפתח בשעה אחת עשרה, ולמחרת בשעה שתיים עשרה, עד שהעסק ירד לטמיון. ברור שביט עסק צריך להתנהל בסדר ובדיקנות ובקפדנות.

נו, מדוע אם כן, העסק של עבודת ה' פחות חשוב בעיניך? למה להתנהג ברשלנות עם תירוצים של עצלות ורפיון ידים? למה להיות בטלן בזה? הרי ברור שעבודת ה' היא 'עסק' חשוב ביותר, זה לא ביזנעס של 'עולם הזה', זה הרי ביזנעס של 'עולם הבא', צריך לקחת את הדברים בכובד ראש וברצינות גדולה.

החיים אינם חיי הפקר

רבינו בעל המסילת ישרים מלמדנו כאן כלל גדול ונחוץ עד למאוד: אדם צריך להגיע להכרה שאין מקום להפקרות! אי אפשר לחיות חיים של

כך הוא ישאר כעת מחוסר פרנסה. ידידיו פונים אליו ושואלים: "אתה הרי 'בעל צדקה' גדול? אתה עושה כל כך הרבה צדקה וחסד, נו, למה אתה לא עושה חסד עם העובד שלך?" והוא משיב ואומר: "לא! כאן זה עסק! בעסקים צריך להיות תקיף וקפדן!".

שני דינים: דין של 'ביזנעס' ודין של 'צדקה וחסד'

משל נוסף בדומה לזה. יהודי יקר בעל צדקה מופלג שיש לו בבעלותו בתים רבים שהוא משכיר לאחרים. ואירע שאברך כולל המתגורר באחד מהבתים שבבעלותו מתקשה מאוד לשלם את שכר הדירה, אבל לא תמיד יש לו לשלם את דמי השכירות בזמן, ולעתים קורה שהוא בכלל לא משלם שכר דירה, והגביר דורש ממנו את הכסף בתקיפות, הוא מצער אותו עד שהוא ממש דורש ממנו לעזוב את הדירה. שואלים אותו: "זה ממש לא מובן, הרי אתה 'בעל צדקה' מופלג, נו, תתן לו צדקה, תוותר על השכירות!". והוא עונה: "לא! כאן אני לא מוותר על כלום! מפני שאצלי קיימים 'שני דינים', כשאני עומד לתת צדקה - אז לבי פתוח ואני נותן צדקה. אבל כשאני בעסקים, אני אדם אחר לגמרי, בזה אני תקיף וקפדן, ואין שום מקום לרחמנות ולצדקה! מפני שאם אני ארפה מהתקיפות, אז אהיה מושפע לגמרי מהרגשות הללו - ואז כל העסק יתמוטט וכך הכשלון מובטח!".

תהיה תקיף בעבודת ה'

זוהי הנקודה של 'עקשנות' שעובד ה' צריך ללמוד. עבודת ה' היא גם 'ביזנעס'! בעבודת ה' צריכים להיות תקיף ועקשן כמו ב'ביזנעס' אין מקום לדיבורי רגש ואין מקום לוותר על כלום!

עשיר כשהוא מחלק צדקה לעניים הוא בעל לב טוב

עוד פרט שצריך ללמוד מהמשל של בית עסק: הוא הענין של תקיפות ועקשנות דקדושה. ישנם עשירים שהם 'בעלי צדקה' מופלגים, הם בעלי לב טוב ומחלקים צדקה לעניים כמעט בלי חשבון. וכך באמת צריך להיות, כי אם רוצים לתת צדקה צריך לתת מתוך לב טוב. אם נכנס אליו עני בלב ששבר והוא מבקש בתחנונים שהעשיר יעזור לו, הוא צריך להיות בגדר 'נכמרו רחמי' על העני, אסור לעשות יותר מידי חשבונות, מגיע לו כך או מגיע לו כך, האם הוא אשם במצב הקשה שהוא נקלע אליו או לא, אלא צריך לתת לו מתוך 'נדיבות הלב'. גם אם על פי חשבון של צדקה לא צריך לתת כל כך הרבה, אבל צריך להניח לרגש של הרחמנות לשלוט עליו ולתת מתוך רוחב לב, וכפי שאמר פעם גביר 'בעל צדקה' גדול: "ישוב הדעת הוא השונא הגדול של צדקה". צריך לפתוח את הלב ולקבל על עצמו לתת סכומים גדולים, למעלה מן היכולת וללא ישוב הדעת.

אבל כשמדובר בעסקים הוא תקיף

אנו רואים לעתים קרובות מאוד, שה'בעל צדקה' הגדול, שהוא בעל לב טוב ומעניק סכומים גדולים מאוד לעניים, אבל כשמגיע לעסק שלו גופא, אז הוא כאילו אדם אחר לגמרי, הוא נעשה תקיף וקשוח, שם אינו מוותר על כלום. (אין אנו מתייחסים כאן אם נכון להתנהג באופן כזה או לא, כי בוודאי כל דבר צריך להיות מדוד ושקול, אך אנו משתמשים בזה רק לצורך משל ללימוד מוסר השכל). לדוגמא, אם יש לו עובד בבית העסק שלא עובד כראוי, אז הוא יפטר אותו מיד מהעבודה ללא שום רחמנות, הוא לא מרחם עליו שעקב

'הפקר!' אחז"ל (בבא בתרא עח:): "על כן יאמרו המושלים בואו חשבון בואו נחשוב חשבוננו של עולם", אנחנו עוסקים כאן בעסק גדול מאוד, אנו

מרויחים כאן רווחים גדולים, יש 'הוצאות' ויש 'הכנסות', יש 'שכר מצוה' ויש 'הפסד עבירה'. נו, בואו נעשה חשבון האם מרויחים כאן בעסק

ג.

עולת תמיד: תרומם תמיד את ההשגות ואת המטרה ותתעלה יותר

ההבדל בין בעל הבית למנהל העסק

נקודה נוספת שיש ללמוד מהמשל של בית עסק, והוא הענין שצריך אדם לרומם את השגותיו בעבודת ה'. בדרך כלל בכל עסק יש את 'בעל הבית' של העסק, ויש את המנהל שהוא זה שבפועל מנהיג את העסק. אלו שני סוגי 'בעלי חשבון'. התפקיד של מנהל העסק הוא לדאוג ולסדר שהכל יתנהל כשורה ובדייקנות - כפי הציפיות והתקוות כשהקימו את בית העסק. התפקיד שלו הוא ברור וקבוע.

לעומת זאת התפקיד של בעל הבית הוא לקבוע תמיד את הציפיות מהעסק. הבעל הבית חוקר תמיד את היסודות של העסק, והוא חושב ומתבונן תמיד: האם יש אפשרות לשפר ולהעלות את צביון העסק כך שהרווחים יהיו גדולים יותר? הוא חושב איך אפשר לעשות איזה 'מהפכה' במהלך העניינים? אולי להביא את הסחורה ממדינת סין כדי להוזיל את ההוצאות כדי שההכנסות יגדלו? אין דרך קבועה וסלולה איך לעשות זאת, אלא צריך תמיד לחקור ולדרוש עד שיעלה בדעתו ההמצאה המתאימה והמוצלחת ביותר.

רצונו של בעל הבית להעלות את הסטנדרטים של העסק

במילים אחרות: תפקיד המנהל שהעסק - כמו שהוא - ימשיך ויתנהל היטב. אבל אין בסמכותו לעשות שום שינוי מהותי בעסק, אין לו רשות להחליט שבמקום לעסוק בתכשיטים כפי שהיה עד עתה הוא יתחיל לעסוק בכלי כסף... לא זו בלבד שאינו רשאי לעשות כן - אלא הוא אפילו אינו רוצה. אין לו שום מטרה לבנות את העסק. מצידו הצביון של בית העסק כפי שהוא עתה, הוא טוב מאוד בשבילו, לו יש רק תפקיד אחד, להבטיח שהכל יתנהל על מי מנוחות בצורה הנכונה כפי שקבעו בשעה שהקימו את העסק. ולצורך כך עליו לעשות את כל הנדרש כדי שהעסק לא יסבול מהזנחה והתרשלות. ואם הוא אכן מנהל את העסק באופן זה, הרי מילא את תפקידו נאמנה.

אבל לבעל הבית יש 'תאוות הממון' גדולה... ובעבור זה נוגע בנפשו שהרווחים יהיו גדולים יותר, ורצונו שההכנסות יגדלו כפי האפשר. ועל כן הוא מעמיק אל תוך היסודות של בית העסק, יש בידו להחליט האם כדאי לו להחליף את העסק ולשנותו לגמרי, כגון שמעתה ימכור חפצים אחרים לגמרי, את העבודה הזאת ואת החלטות הללו עושה רק הבעל הבית בעצמו.

בעבודת ה' צריך שילוב של ב' התכונות: תכונת בעל הבית ותכונת המנהל

הדברים הללו אמורים גם לענין עבודת ה'. כל אדם צריך שיהיה לו מצד אחד תכונה של 'מנהל', להיות

הזה או לא? בואו נעשה חשבון על כל סדר היום בכלליות, ועל כל דבר שאנו עושים בפרטיות, כי הכל צריך להתנהל עפ"י חשבון מפורט ומדוקדק.

אחראי שהכל יתנהל בדרך הנכונה והישרה, הוא לומד ומתפלל, הוא נוהר שלא להיכשל בעבירות ח"ו, והוא עושה את כל מה שנדרש ממנו. אבל לא ידד גיסא צריך שיהיה לו גם תכונת בעל הבית; וכדברי רבינו בעל המסילת ישרים: "מהו הדרך האמיתית וכו' שהאדם צריך לילך בו", עליו להעריך עד כמה נעלים יהיו השאיפות והרצונות שלו בעבודת ה', ותפקידו גם לרומם את השגותיו, ולחפש עד כמה אפשר להתרומם יותר ויותר ולהגיע לידי השגות ומדריגות עליונות בעבודת ה'.

דוגמא של השגות בלימוד התורה

בכל נושא ישנם אנשים עם השגות קטנות ואנשים עם השגות גדולות, ועל האדם להתעלות ולהגיע לידי כך שבעבודת ה' יהיו לו השגות גדולות. ניתן בזאת דוגמא של השגות - בלימוד התורה: יש אדם שהוא 'דף היומי איד', הוא יהודי טוב הקובע עתים לתורה והוא לומד בכל יום דף גמרא. יהודי זה נכנס לבית המדרש, והוא מתיישב ליד הגמרא בשמחה ובמאור פנים, הוא לומד עם געשמאק, הוא מבין היטב את קושייתו של רבא ואת תירוצו של אביי ואת ההסבר של רש"י. היהודי מסיים את קביעותו, הוא סוגר את הגמרא ומגריש תענוג מקטע גמרא נפלא, אה, התורה מתוקה מדבש ונופת צופים, הוא מרוצה מעצמו ומתקטע גמרא שהוא זכה ללמוד ולהבין.

הלמדן יש לו מהלך אחר לתורה

על השולחן הסמוך יושב ה'למדן' וגם הוא לומד את אותו קטע בגמרא, אבל הוא בכלל אינו מבין את דברי רבא: קודם כל, זה הרי סתירה למה שרבא אמר לפני שני דפים? שנית, כל הסברא של רבא אינה מובנת כל כך? הוא לא מבין את כל ה'ווארט', הרי אין כאן 'גדר'? זה הרי לכאורה מופרך מכל הצדדים? הוא מייגע את ראשו ומתחיל לחפש מהלך במפרשים. עד שסוף סוף, אה, הוא מצא 'קצות'. אה, כעת הסוגיא מתחילה להתבהר! זה הרי טוב! כאשר בסופו של דבר הוא מסיים את הסוגיא, יש לו כבר בנין שלם של 'קושיית' עמוקות, 'תירוצים' נפלאים ו'לומדות' בהבנה ברורה.

מה ההבדל בין שני היהודים הללו? ההשגות! הלמדן ניגש לגמרא עם השגות אחרות לגמרי! הוא לומד תורת ה' באופן - שלא די להאמין באמונה תמימה לדברי רבא - אלא הוא מתאמץ ורוצה שגם הוא יזכה לראות ולהבין את מה שרבא

אמר! וגם הוא יוכל לראות את עומק התורה, ולהבין בבהירות את כוונת התורה וכוונת חז"ל. יש לו השגות אחרות לגמרי ממה שיש לחבירו שהוא 'דף היומי איד'.

ההשגה של אנשים פשוטים בתפלה

דוגמא נוספת של השגות - בענין התפלה. יש אדם שהוא 'באלעבאטישער איד'. הוא נכנס לבית המדרש, הוא נוטל לידו סידור ומתחיל להתפלל, הוא אומר את המילים בקרירות, ומדפדף דף אחר דף, הבעל תפלה עומד לפני התיבה ומסיים כשצריך... הציבור מתפלל בחשאי, אין אפילו טיפה אחת של התלהבות, כך שמרגישים כאילו נמצאים כעת באיזה בית הקברות... מסיימים את התפלה, כל אחד יוצא מרוצה, ברוך השם יצאנו ידי חובה, כבר סיימנו להתפלל.

ההשגה של חסיד'ישן איד בתפלה

אבל אצל חסיד'ישער איד - שזכה לראות איך עובדי ה' מתפללים, וראה איך שצדיק מתפלל, הוא ראה איך שחסידים ואנשי מעשה מזמרים 'קל אדון', איך שאומרים 'לקל אשר שבת', ואיך שמתלהבים באמירת 'נשמת' - אצלו תפלה כזאת אינה נחשבת תפלה! ואם פעם אחת הוא נקלע לבית מדרש כזה בלית ברירה, התפלה התנהלה במהירות ובקרירות, בסיום התפלה כולם יצאו מרוצים, חוץ מאותו חסיד, הוא יצא מביהמ"ד בחוסר נחת, באמר: הכל היה כדת וכדין, חוץ מדבר אחד, הרגשתי כאילו לא התפללתי כלל: "ה'נשמת' לא היה 'נשמת'! לא הנעתי היום לנקודה שצריך להשיג בשבת קודש באמירת 'נשמת'! מה ההבדל בין שני האנשים הללו? ההשגות! החסידישער איד יש לו השגות אחרות לגמרי בתפלה!

אפשר תמיד לקבל השגות גדולות יותר

אלו הם רק דוגמאות להבין עד כמה אדם יכול להתרומם ולהתעלות בעבודת ה' - הוא מתפלל ולומד ושומר את עצמו ממכשולות - אבל קיימים השגות גדולות ונעלות יותר! אפשר תמיד להגביה את ההשגות ולהתעלות יותר ויותר. מפני שישנם שני חלקים בעבודת ה', החלק הראשון הוא להיות בעל אחריות שלא יכשל חס ושלום, - זהו ענין שקשור ב'סדר', לערוך חשבון על העסק שהכל יתנהל כשורה ובדרך הטובה. אבל החלק השני - להעלות ולרומם את ההשגות בעבודת ה' - זהו ענין שקשור עם 'דרישה' עמוקה שעובד ה' דורש את ה' ומשתוקק להתעלות יותר ויותר. הוא מבקש, מחפש וחוקר, מה יש בידו לעשות כדי להתקרב יותר אל השי"ת.

השולחן ערוך הפשוט פתוח לכל אחד ואחד

יתכן לומר שהחילוק הזה הוא החילוק בין 'שכם' לבין 'ירושלים'. על

פרק ג'

פָּלְלוּ שֶׁל דָּבָר, צְרִיף הָאָדָם לְהִיּוֹת מְתַבְּנֵן בְּשִׁכְלוֹ תְּמִיד בְּכָל זְמַן, וּבְזִמְנֵן קְבוּעַ לֹו בְּהַתְּבַדְּדוֹ - מֵהוּ הַתְּרַדָּה הָאֲמִתִּי לְפִי חֵק הַתּוֹרָה שֶׁהָאָדָם צְרִיף לְיַלֵּךְ בּוֹ, וְאַחֵר כִּף יְבֹא לְהַתְּבַנְנֵן עַל מַעֲשָׂיו אִם חָם עַל הַתְּרַדָּה הַזֶּה אִם לֹא, כִּי עַל יְדֵי זֶה וְדַאי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ נִקְלָ לְפָתוֹר מִכָּל רַע וְלִישָׁר כָּל דְּרָכָיו.

נקודות:

כל אדם צריך שיהיה לו מצד אחד תכונה של 'מנהל', להיות אחראי שהכל יתנהל בדרך הנכונה והישרה, הוא לומד ומתפלל, הוא נוהר שלא להיכשל בעבירות ח"ו, והוא עושה את כל מה שנדרש ממנו. אבל לא ידד גיסא צריך שיהיה לו גם תכונת בעל הבית; וכדברי רבינו בעל המסילת ישרים: "מהו הדרך האמיתית וכו' שהאדם צריך לילך בו", עליו להעריך עד כמה נעלים יהיו השאיפות והרצונות שלו בעבודת ה', ותפקידו גם לרומם את השגותיו, ולחפש עד כמה אפשר להתרומם יותר ויותר ולהגיע לידי השגות ומדריגות עליונות בעבודת ה'.

שכס נאמר הפסוק (דברים יא, ל): "הלא המה בעיניך הירדן אחרי ירד מבוא השמש בארץ הפנעני הירושב בערבה מול הגלגל אצל אלונים מרה". התורה קנתנה את כל הסימנים לדעת היכן נמצאת העיר שכס. בשכס קיבלנו את כל האורורים ואת כל הברכות; וכפי שנאמר בפסוק (דברים כז, טו): "אורור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם". וכן הלאה. זוהי בחינה של החיוב להיות 'בעל אחריות' על העבודת ה' הפשוטה. וכפי שאנו רואים באמת ששם גם קיבלו עליהם כלל ישראל את ה'עבודת' אחד על חבירו; וכמו שאמרנו חז"ל (סנהדרין טז): "כל ישראל ערבים זה לזה". ושעל זה גם אמרו חז"ל (סנהדרין מג): "ה'עבודת' היא רק על ה'נגלות' - כלומר בדברים שבני אדם עושים בגלוי ובפומבי, אבל על ה'נסתרות' אין אנו ערבים; וכפי שנאמר בהמשך הפסוק (דברים כט, כח): "הנסתרות לה' אלקינו". הרי מוכח מזה, ששכס היא ענין של שמירת התורה 'בנגלה', כלומר לשמור על השולחן ערוך ולקיים את כל מה שמפורש שם בצריך לעשות.

ועל כן התורה מפרשת להדיא היכן היא העיר שכס, מפני שזה סוג של עבודת ה' שיש אפשרות להורות בדיוק איך לקיים! ואין צורך לשום 'דרישה'! אינך צריך לחפש ולדרוש! השולחן ערוך מפרש לך אות באות באר היטב מה עליך לעשות עם כל הפרטים והדקדוקים: אם עשית כך וכך - יצאת ידי חובתך, ואם עשית באופן אחר - לא יצאת ידי חובתך.

ההשגות העליונות טמונים ונגזרים וצריך לחפש אחריהם

אך מיד לאחר מכן כתובה פרשה נוספת בתורה - ממש להיפך - זוהי הפרשה של 'ירושלים', שנאמר בפסוק (דברים יב, ה): "אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשוים את שמו שם לשכנו ותרשו' ובאת שמה". ולמרבית הפלא התורה"ק אינה מגלה כלל היכן הוא המקום אשר יבחר ה', אלא 'תדרשו', אם תדרוש מהו המקום אז תמצא אותו; וכמו שאחז"ל (רי"ה ל): "ציון דורש אין לה מכלל דבעי דרישה". וזה ממש שני הפכים, על שכס התורה"ק נותנת את כל הסימנים, ועל ירושלים התורה"ק אינה נותנת שום סימן.

וטעם הדבר הוא, מפני ש'ירושלים' היא המקום של 'השראת השכינה', זהו סוג עבודת ה' שהאדם צריך לחפש לרומם את ההשגות שלו, זוהי עבודת ה' שאין עליה שולחן ערוך, ולא שייך עליה שולחן ערוך. אפשר רק לדבר ולעורר, אבל לדעת 'מה' ו'איך' - צריך לחפש ולדרוש לבד, וצריך תשוקה גדולה ועצומה לדעת: מה ה' אלקינו שאל מעמך? מה בדיוק השי"ת רוצה ממני? אני אכן יודע את כל ההלכות שבתורה, אבל אחרי הכל מה השי"ת רוצה ממני?

כל אדם שונה בהשגותיו מחבירו

בענין זה גם לא שייך להתדמות למה שאחרים עושים, או להתדמות להנהגה שהתנהגו עובדי ה' בדורות הקודמים, ואפילו לא אל מה שהוא עצמו התנהג מאתמול עד היום. מפני שיש חילוק בין דור אחד למשנהו, ובין אדם אחד לבין רעהו, וגם אותו אדם עצמו - בין מצב אחד למצב אחר - לפעמים צריך לעשות כך ולפעמים בדיוק ההיפך. זהו דבר שכל עובד ה' יש לו את הלב שלו בזה, ועליו לחפש מה השי"ת רוצה ממני' בעת הזאת! עליו לדעת בבירור מה צריך לעשות בדור הזה ובמצב הזה.

אשרי לו ואשרי חלקו של מי שחי את חייו באופן הזה, כדרך עובדי ה' ובני עליה אמיתיים, ובמשך כל ימי חייו מחפש את השי"ת, הוא אינו רוצה שום דבר אחר, זהו כל שאיפתו וכל חיותו.

והישמח משה היה לו סדר מיוחד בחלוקת הקמיעות למבכשי הישועות. כי קודם היו עוברים לפניו האנשים בשורה, והיה מחלק את הקמיעות הנצרכים להם. ואח"כ היו צריכים כולם לעבור אצלו פעם נוספת, והיה לוקח מכל אחד את הקמיע שנתן לו בחזרה, ואז היה נכנס לחדרו כדי לומר עליו איזה דבר [אנשפרעקן], ורק אז היתה הקמיע פועלת. וכך היו לפניו בשעת החלוקה שתי שורות, שורה אחת לקבלת הקמיעות, ושורה שניה להחזירם, כדי שיכניסם לחדרו לעשות את האנשפרעקן. ולא ידעו מה הוא אומר שם, אבל זה היה הסדר הקבוע, ורק אח"כ היה יוצא ומחלק בשנית את הקמיעות.

בצעירותו של הרה"ק מראזוואדוב שהה תקופה אחת למשך כמה שבועות אצל זקיניו הישמח משה, וכאשר ראה את סדר הדברים בחלוקת הקמיעות, השתוקק מאד לראות מה הישמח משה עושה בעת האנשפרעקן. פעם אחת הלך והתחבא בחדרו של הישמח משה לפני ששכנס עם קמיע אחד, והנהגה ראה איך הישמח משה נכנס ומתחיל לדבר, וכה אמר: 'רבונו של עולם, איך גיי דא געבן דעם קמיע פאר דעם איד, בעט איך דיר, דו זאלסט אים העלפן, זאלסט ווייזן אז נישט די דאקטוריים מיט זייערע שטותים העלפן, נאר דו מיט דייענע שמות הקדושים העלפן' (רבונו של עולם, אני הולך לתת כאן את הקמיע הווי אל היהודי הזה, בכן מבקש אני ממך, שתעזור לו, ותראה בזה כי לא הרופאים עם שטיותיהם עוזרים, רק אתה ושמותיך הקדושים עוזרים). וכך היה מתפלל על כל קמיע, וזו היתה האנשפרעקן, ורק על ידי זה היתה הקמיע פועלת את פעולתה.

פעם אחת אמר הישמח משה דרוש ופולפול ארוך על איזה ש"ך בחו"מ בהלכות מתנת שכיב מרע, ואחר כך התבטא ואמר: 'אויפ'ן עולם האמת, אויב מ'זועט מיך מכבד זיין צו זאגן תורה, וועל איך זאגן דעם פלפול, ווייל ס'איז כל כולו סודות התורה' (בעולם האמת, אם יכבדו אותי באמירת תורה, אזי אומר את זה הפלפול, כי הוא כולו סודות התורה).

והיה כ"ק רבינו זי"ע מסמיך על כך, אשר כידוע היה הישמח משה מתלהב מאד בענין ביאת משיח, והיה מרבה בתפלות ותחנונים על ענין זה. ופעם אף אמר, כי היו כמה צדיקים שאמרו כי כאשר יעלו אל העולם העליון לא ינחו ולא ישקטו עד שיביאו את המשיח, אבל למעשה לא פעלו דבר. וכיאר שהוא מפני אשר תיכף כאשר הם עולים אל העולם העליון, ומראים להם את השעשועים הגדולים של הצדיקים הנחנים מזיו השכינה וכל תענוגי עולם הבא, הרי הם שוכחים מן העולם השפל, ושוכחים מזה שלא באו עדיין אל התיקון השלם, ולכן נעלם מהם דבר זה שהם צריכים לעבוד על ביאת המשיח. ואז אמר 'איך וועל מיך נישט לאזן' (אני לא אניח את עצמי), שלא יתן שיראו לו את תענוגי העולם העליון, אלא ירעיש עולמות לביאת המשיח. אבל אחר שעברו כמה שנים אחר פטירתו, אמרו כמה צדיקים כי הישמח משה ודאי קיים את הבטחתו, ולא נתן שיראו לו את תענוגי העולם העליון. אבל אז כיבדו אותו בדרשה, ועדיין עומד באמצע דרשתו... ואמר כ"ק רבינו, כי בזה רואים שאכן כמו שאמר כך היה, שאכן כיבדו אותו בדרשה.

• הרה"ק מווישניצא בעל 'ארי' דבי עלאי זי"ע, היה חתנו של הרה"ק בעל 'ישמח משה' זי"ע, ועל ידו נתקרב הישמח משה לדרך החסידות. כי הארי' דבי עלאי התפרסם כבר בצעירותו כגאון וחריף מופלג, ורצה הישמח משה לקחתו לחתן עבור בתו. אכן לפי שהלך בדרך החסידות ונסע אל הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, אמר לו הישמח משה כי הוא לוקחו לחתן רק אם יעזוב את דרך החסידות. אמר לו הארי' דבי עלאי כי הוא מסכים לךבר זה בתנאי אחד, שהישמח משה בעצמו יסע פעם אחת ללובלין ורק אח"כ ידון על הדבר. כי ידע והבין אשר אם הישמח משה יהיה שם אפילו רק פעם אחת יתהפך לבבו להיות חסיד. הסכים הישמח משה לתנאו ונסע ללובלין, ואכן כאשר חשב הארי' דבי עלאי כך הוה, כי נסיעה זו הפכה את לבו עד שנעשה בעצמו חסיד נלהב.

בדרכו אל הרבי מלובלין הכין הישמח משה את עצמו להקשות מהרבי על דרכי החסידים על מה שהם תמיד בשמחה, איך הם יכולים לשמוח כל כך, והרי בשולחן ערוך (א"ח א, ג) נפסק 'ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש'. אכן כאשר רק דרכו רגליו על מפתן בית הרבי מלובלין, קידם אותו הרבי בכרכה, ותיכף שאל אותו 'משה'לע, פארוואס קוקסטו אויס אזוי צוגעלייגט, אזוי שלעכט? שטייט דאך 'עבדו את ה' בשמחה', מ'דארף דינען דעם אויבערשט'ן מיט שמחה! (משה'לע למה אתה נראה כל כך בכבדות, כל כך לא טוב? הרי כתוב 'עבדו את ה' בשמחה', שצריכים לעבוד את השי"ת עם שמחה!) ומיד המשיך ואמר: 'איי מ'דארף זיין מיצר ודואג על חורבן בית המקדש? דאגה איז בלב, און אינדרויסן דארף מען זיין בשמחה!' (ואם תשאל שצריכים להיות מיצר ודואג על חורבן בית המקדש? הרי דאגה היא בלב ומבחוץ צריכים להיות בשמחה!). והיה זה רוח הקדוש גלויה, ואחר שיחה זו כבר היה הישמח משה חסיד מהרבי מלובלין.

• דרכו של הרה"ק בעל 'ישמח משה' היתה לחלק קמיעות אל הפונים אליו הזקוקים לישועה, והיה פועל בהם מופתים גדולים. פעם אחת אמר הישמח משה על כך לנכדו הרה"ק מראזוואדוב זי"ע - חתנו של הרה"ק בעל ייטב לב זי"ע: 'ווען איך האב אנגעהויבן אריין צו קוקן איך די חסידים שפערים, האב איך געזעהן אז ס'איז דא שמות הקדושים וואס מ'קען העלפן דערמיט אידן, האב איך מורא געהאט ווי קען איך זיך משתמש זיין מיט שמות הקדושים. לאידך גיסא, אידן דארפן דאך געהאלפן ווערן. נו, איך האב נישט געוואוסט וואס צו טוהן, האב איך געהערט א בת קול פון הימל: 'אל תירא עבדי משה כי אתך אני להצילך נאום השם' האב איך אנגעהויבן צו שרייבן קמיעות' (כשהתחלתי להסתכל בספרי חסידות - כך היה הישמח משה מכנה את ספרי הקבלה - ראיתי כי ישנם שמות הקדושים שאפשר לסייע עמם ליהודים, וראיתי איך אני יכול להשתמש עם שמות הקדושים, אבל לאידך גיסא הרי יהודים צריכים להיוושע. נו, לא ידעתי מה לעשות, והנה שמעתי בת קול מן השמים: 'אל תירא עבדי משה כי אתך אני להצילך נאום השם', ואז התחלתי לכתוב קמיעות).

וזהו הלשון שאמר הישמח משה בשם ה'בת קול' הוא להפליא, לפי הידוע שפעם אמר על עצמו שהוא לגלגל של ירמיהו הנביא, והרי לשון זו הבת קול דומה עד מאד אל הפסוק שנאמר לירמיהו הנביא (ירמיהו א, ח) "אל תירא מפניהם כי אתך אני להצילך נאום ה'".